

Jumalateenistus Nõos P, 15.03.26 kl 11, *Laetare*

Lektsioonid: Am 8:11–12; Jh 6:24–35

Pihikõne: Ps 86:15

Jutlus: 1Pt 2:1–3

Laulud: 186 (1–3); 188 (1–6, 7); 224 (1–4); 284 (1–3)

Pange siis maha kogu kurjus ja kogu kavalus ja silmakirjatsemine, kadetsemine ja mis tahes keelepeks! Nagu äsjasündinud lapsed igatsege vaimulikku selget piima, et te selle varal kasvaksite pääste poole, kui te olete tunda saanud, et Issand on helde.

Meie kirikus on lapse ristimise talituses koht, kus ristija ütleb: „See püha ja õndsakstegev usk [apostlik usutunnistus, mida just on loetud] kohustab kõiki, kes tema peale on ristitud, saatanast ja tema olust ning tööst lahti ütleva ja ükspäinis Kolmainust Jumalat teenima ja Temale elama.” See üleskutse väljendab kristlikku veendumust, et ristimisele eelnev elu, isegi kui see elu on vastsündinu puhul kestnud alles lühikest aega, on elatud vale kütkes, kuna seda pattulangenud elu juhib saatan, vale isa.

Meie tänases kirjakohas 1Pt 2. peatüki algul kirjeldab apostel Peetrus sedasama olukorda natuke teiste sõnadega. Ta kutsub kristlasi üles samuti lahti ütleva saatanast, tema olust ja tööst, öeldes: „Pange siis maha kogu kurjus ja kogu kavalus ja silmakirjatsemine, kadetsemine ja mis tahes keelepeks!” Ta toob seega välja inimese patuse loomuse viis omadust, mis seda saatana olu ja tööd iseloomustavad. Vaatleme neid ükshaaval.

Kõigepealt „kurjus”. Apostel kasutab siin kreeka keelset sõna κακία 'halbust, pahatahtlikkus, kurjus, rikutus'. 1Ms 8:21 järgi mõtles Jumal oma südames, tundes veeuputusest pääsenud Noa ohvri suitsu lõhna: „Ma ei nea enam maad inimese pärast, sest inimese südame mõtlemised on kurjad ta lapsepõlvest peale.” Jumal seega justkui lepib sellega, et inimese süda, isegi väga mehe Noa ja tema pere südamed, on rikutud ning ta sallib inimest ainult seetõttu, et ta teda väga armastab – teistsugust põhjendust siit ju ei paista.

Kuid Jumal pole nõutu, muidu ta poleks ju Jumal! Loeme VT-st paljudest kohtadest, kuidas Jumal lubab kurjuse kaotada, muutes inimest. Teame, et UT-s kirjeldabki seda, kuidas Jumal selle probleemi lahendas: ta laskis inimesel uuesti sündida usus Kristusesse, mis selle kurjuse tühistas.

Mind paneb ka mõtlema selle sõna κακία kasutus ühes teises kohas UT-s, Mt 6:34: „Ärge siis hakake muretsema homse pärast, sest küll homme päev muretseb ise enese eest! Igale päevale piisab oma vaevast.” See „vaev” on algkeeles tegelikult seesama κακία, „kurjus”. Seega on igas meie päevas oma kurjus ja pole mõtet hakata muretsema homse kurjuse pärast, sest muidu ei pea inimene vastu. Jumal annab talle jõu vastu panna käimasoleva päeva kurjusele. See jõud aga saab tulla ainult Jeesuselt Kristuselt.

Järgmine sõna meie loetelus on „kavalus”, δόλος ('kavalus, pettus, vale'). Kavalus iseenesest pole eesti keeles negatiivne sõna, kuid sellel on siiski juures mingi kurja alge: sellest kumab läbi mingi varjatud kavatsus, mis ei pruugi olla teisele inimesele soodne. Kipub tulema seos pettusega. Kõige esimesena tuleb seoses sellise kavalusega meelde madu 1Ms 3:1: „Aga madu oli kavalam kõigist loomadest väljal, kelle Issand Jumal oli teinud...”

Jumal pole kunagi kaval: ta ütleb inimesele otse, mida ta temalt tahab. Ka inimene võib olla kavaluseta, tunnen isegi mitut sellist inimest ja tänan Jumalat nende eest. Ps 32:2 on öeldud: „Õnnis on inimene, kellele Issand pahategu ei arvesta ja kelle vaimus ei ole kavalust.” Prohvet Jesaja raamatus kirjeldatud Jumala sulane, kelles kristlased näevad ettekuulutust Kristusest, on samuti Js 53:9 järgi kavaluse või pettuseeta: „Temale anti haud õelate juurde, kurjategijate juurde, kui ta suri, kuigi ta ei olnud ülekohut teinud ega olnud pettust ta suus.” Seega vabastab Jumal usus Kristusesse inimese kavalusest ja pettusest.

Kolmas sõna meie loetelus on „silmakirjatsemine”, ὑπόκρισις ('teesklus, silmakirjalikkus). Piiblis tähistab see sõna teadlikku ja tahtlikku kontrasti nähtava välimuse ja sisemise tegelikkuse vahel,

eriti religioossetes küsimustes. UT-s nimetab Jeesus silmakirjalikuks teatavasti kirjatundjaid ja varisere ning kõnekeeles ongi ju variserlikkus saanud põhitähenduse just silmakirjalikkusena.

Ent nii nagu igas meie päevas on kurjus, nagu eepool sai mainitud, on igaühes meist ka silmakirjalikkust. Seda on seetõttu ka kirikus, Kristuse koguduses. Põhjus, miks ma niimoodi väidan, tuleb otseselt Piiblist. Apostel Paulus nimetab Galaatia-kirja 2. peatükis silmakirjalikuks ei kedagi muud kui Jeesuse tähtsaimat jüngrit Peetrust. Ta ütleb Gl 2:12j, et varem sõi Peetrus koos paganatega, aga kui tulid vennad Jaakobuse kui Jeruusalemma juudikristliku koguduse juhi juurest, siis tõmbus Peetrus eemale ja eraldus, kartes ümberlõigatud. Ja Paulus jätkab: „Koos temaga hakkasid silmakirjatsema teisedki juudid, nii et nende silmakirjatsemine tõmbas kaasa ka Barnabase.”

Näeme, et silmakirjatsemise eest pole tõesti kaitstud ka kõige usklikumad inimesed ja, nii nagu variseride ja kirjatundjate puhul, on silmakirjalikkus nagu haputaigen, mida võib olla pisut, kuid mis paneb hapnema suure hulga selget jahu.

Siinkohal peab korraks meenutama seda viisi, kuidas Peetrus lugejat nende meie käsitluse all olevate kaduvuse viljade eest hoiatab. Ta ütleb, et pange need maha. Ta ei ütle, et katsuge nende vastu võidelda. Seega on meie käsitletavatest pahedest jagu saamisel kasu tahteotsustusest: loobuge neist! Ristitud ja Kristusesse uskuv inimene võib olla patuse loomuse tõttu kuri, kaval ja silmakirjalik, kuid tema võimuses on apostli sõnul need lihtsalt „maha panna”.

Meil jäi veel käsitlemata kaks sõna, mida apostel Peetrus siin kasutab. Esimene neist on „kadedus”, φθόρος. Kadedus on Piibli kontekstis pahane igatsus, et teisel inimesel poleks hüve, mida inimene endale ihkab. VT-s on vist tuntuim kadeduse juhtum Aadama ja Eeva poja Kaini kadedus oma venna Aabeli vastu, sest Jumal vaatas Aabeli ohvri peale ja Kaini omale mitte. UT-s on ehk tähtsaim kadeduse juhtum see, kui Juudamaa prefekt Pontius Pilaatus mõistab, et juudi ülempreestrid on Naatsareti Jeesuse tema kätte andnud kadedusest. Ka ülempreestrid ju ihkasid, et nad suudaksid rahvast niimoodi armastuse kõnega kõita nagu seda tegi Jeesus, kõnelemata imetegudest, mida Jeesus tegi. Kuid nad ei suutnud seda ja otsustasid selle, kes seda suudab, hävitada.

Kadedus on tunne, mis on meist vist igaühte vallanud. Kuid jällegi võib siin rõhutada Peetruse sõna: pange see maha! Järelikult on see inimese võimuses! Ka Peetrus ise oli ju silmakirjalik ja pani selle maha. Samuti oli ta tõenäoliselt kade, küsides Jh 21:21 järgi Jeesuselt jüngriga kohta, keda Jeesus armastas, pärast seda, kui Jeesus oli Peetrusele ennustanud tema elu lõppu: „Issand, aga kuidas on temaga?” Kuid küllap pani Peetrus selle kadeduse samuti lihtsalt maha.

Jõuamegi viimase sõna juurde meie loetelus: „keelepeks”, καταλαλία (‘keelepeks, laim’). Keelepeks tähistab Piibli kontekstis pahatahtlikku juttu, mis rikub teise inimese mainet. Minule seostub keelepeks esmalt Moosese kaheksanda käsuga 2Ms 20:16: „Sa ei tohi tunnista oma ligimese vastu valetunnistajana!” Sest meie usuisa Martin Luther selgitab seda oma „Väikses katekismuses”: „Me peame Jumalat kartma ja armastama nii, et me oma ligimese peale valet ei tunnista, teda ei reeda, keelt ei peksta ega tema kohta laimujutte ei levita, vaid et me tema eest kostame, temast head räägime ja kõik asjad hea poole pöörame.”

Olen leerikursusel katekismust käsitledes alati öelnud, et Moosese kümnest käsust kaheksanda pidamine tundub mulle üks raskemaid: teist inimest taga rääkida on lihtsalt nii tore. Siiski on keelepeks käsitlev ei vähema kui rünnakuna Jumala vastu, sest Jumal lõi meid kõiki ju oma näo järgi ja lunastas samuti oma Poja ristisurma läbi kõik inimesed.

Nii keelepeksu kui ka kõik eelnevad saatana olust ja tööst tulenevad pahed meie südames soovivad Peetrus, nagu juba mitmel korral öeldud, lihtsalt maha panna, sest ta usub, et see on inimese tahtest sõltuv. Täpsemalt siiski tahtest, mida juhib inimese uuestisündimisega kaasnev Püha Vaim.

Lõpetuseks vaadeldgem veel ka viimast Peetruse mõtet meie kirjakohas: „Nagu äsjasündinud lapsed igatsege vaimulikku selget piima, et te selle varal kasvaksite pääste poole, kui te olete tunda saanud, et Issand on helde.” Peetrus võrdleb ristitud inimest äsjasündinud lapsega, luues niimoodi seose Jeesuse sõnadega variser Nikodeemosele Jh 3:5: „Tõesti, tõesti, ma ütlen sulle, kes ei sünni veest ja Vaimust, ei saa minna Jumala riiki.”

Äsjasündinud inimene on kogenematu ja abitu ning vajab palju kvaliteetset toitu: emapiima. Muu toit on talle esialgu vastunäidustatud. See „vaimulik selge piim” on Peetrusel loomulikult Jumala sõna. Nii nagu imik ei oska ise piima võtta, kui talle seda ei anta, tuleb algajale kristlasele Jumala sõna kättesaadavaks teha. Kui imik emapiima esimest korda juua saab, siis hakkab see talle maitsema ja muutub tema lemmiktoiduks. Niisamuti peaks Jumala sõna saama ka kristlase „lemmiktoiduks”. Peetrus väljendab seda siin äratundmisena, et Issand on helde: pärast Issanda helduse kogemist ei soovi inimene muud toitu kui Jumala sõna.

Kokkuvõttes soovib Peetrus kristlasel siis a) panna maha saatana olust ja tööst tingitud südamehoiakud ning b) hakata toituma Jumala sõnast. Kõik see peaks toimuma ristimise tulemusena Kolmainu Jumala nimesse. Siiski, nagu mitmel korral juba öeldud, on siin väga oluline ka inimese tahteotsustus. Andku siis Jumal meie taatele abi oma Püha Vaimu läbi!

Aamen.